

ТРИДЕННИК - REVUE HEBDOMADAIRE - UKRAINIENNE - TRIDENNI

Число 15 (121), рік вид. IV. 22 квітня 1928 р. Ціна 3 ₴р. (Prix 3fr.)

Париж, неділя, 22 квітня 1928 року.

Кампанія, що її розпочав на користь Угорщини лорд Росемір, та розмова з ним на цю тему Мусоліні, надто остання, викликали певний розголос в Європі. Наш сьогоднішній огляд міжнароднього життя докладніше оповідає про це.

По ріжному можна ставитися до теоретичної частини в заяві італійського диктатора, але суть справи полягає не в ній. Значіння цілого інциденту є тому, що в перший раз представник одної з великих держав постає без всякої побожності до договорів 1918 року, що ними закінчено велику війну та встановлено сучасний status quo великих та малих держав в Європі.

Щоб не говорив Мусоліні про італійські кордони, Тріанонський договір не можна порушити без того, щоб на чергу дня не стала справа про порушення і всіх інших договорів, складених у Парижі та околицях його. Бо всі вони — продиктовані однією думкою, виконані по одному плану, і треба — або всі їх додержувати, або всіх їх переглянути. І саме тому виступ Мусоліні так тяжко занепокоїв опінію всіх держав, що належали до стану переможців. Виявлено навіть було думку, що це не персональний виступ італійського диктатора, що за ним стоять і де-які інші держави, в першу чергу Англія. Це останнє поки-що, однак, рішуче спростовує заява англійського міністерства закорд. справ, яке ухилилося взяти на себе яку-будь відповідальність за агітацію та пропаганду лорда Росеміра.

Не спинятимемося сьогодні над тим, яке значіння має це питання для України, без участі якої укладено ці трактати. Тут може цікаво

буде одмітити тільки, як реагувала на це російська емігрантська преса, «Руль», напр., виявив велике занепокоєння, що цей принцип про неминучість етнографічних кордонів там, де немає природних меж, буде прикладено до Сходу Європи.

Європейці, мовляв, з особливою охотою говорять про національне самоозначення, коли справа йде про колишню Росію, бо вважають цілком природним, щоб вона розпалася на десяток найдрібніших держав. Газета наперед лякає Європу, що ці малі національні держави зараз же стануть імперіялістичними, бо, мовляв, навіть грузинські соціалісти за короткі дні своєї незалежності встигли виявити свою «великодержавність» на адресу вірменів та абхазців. А про таких імперіялістів, як українці, що мають такі широкі і такі небезпечні для Росії плани, газета навіть не вважає вже потрібним і говорити.

Чи злякаються того європейці, — то невідомо, але що російську еміграцію вже налякала сама примара визволення поневолених Московою народів та одновлення їх самостійної державности, — це ясно.

Фінанси України*).

II.

ФІНАНСОВА ЕКСПЛУАТАЦІЯ УССР.

Ця стаття є продовженням і висновком із мого попередньої статті — про взаємовідношення УССР і ССРР в царині бюджетового права. Зверхність Союзної влади, централізм, обмеження бюджетових прав республік — з неминучістю приводять до фінансової експлуатації України на користь цілого Союзу.

Ми не належимо до тих, що права нації на самостійне державне життя обгрунтовують виключно на дагих про економічну експлуатацію її вищою нацією, пануючою. Стремління нації мати свою державу є надто складний процес, в якому роль відіграють не один, а багато чинників — в тому числі і економічного порядку, — над ними ж всіма панує фактор араціональний. — воля даного колективу жити своїм, незалежним життям. Але і факторів економічного порядку легковажити не можна. Тим більше, що законом історії є — закон визиску пануючим підпорядкованого, визиску, що може мати найрізноманітніші форми, виявляється в різних царинах народно-господарчого життя. Визиск може брутальний, що кидається в очі, але може бути й замаскований, прикритий легальними формами, законами й положеннями.

Знаходячись формально у федеративному зв'язку з Савітською Росією, Україна фактично є окупованою країною, і ті взаємовідношення особливо

*) див. «Тризуб» ч. 13-14 (119-120)

в царщині господарській, що є між ССРСР і УСРСР, є фактично взаємовідношеннями колонії до метрополії. Такими вони були до революції, коли Україна лише була — 9 губерній Європейської Росії, такими вони залишаються і тепер, коли Україна зробилася федеративною частиною ССРСР і її на папері предоставлено навіть право вільного виходу з федерації. Змінились люди, що стоять на чолі метрополії і колонії, змінилась назва, змінилась декорація, змінились слова, — суть, діло залишається і в 1928 році таким, яким воно було в році 1913. Визиск йде по тих же лініях — переводиться майже тими ж методами. За рахунок українського експорту Росія намагається оплатити с в її імпорт; землі українського селянства віддаються сучасним фаворитам влади — жидам, головні галузі господарства України знаходяться в руках центру, керуються ним в інтересах цілого С.С.С.Р. і його головного ядра — Росії; на Україну посилаються тисячі російських урядовців — підготовуватись, — що скаржаться тепер на необхідність пристосовуватись до сучасних умов укр. життя і «українізовуватись». Це тільки приклади. Їх можна нарахувати значно більше і кожний із таких прикладів є ціла проблема, є тема для окремої розвідки, окремої статті. Хочу тут лише зупинитись на одному із таких прикладів — визиску України по лінії фінансового господарства. Дані, якими користуватимусь, — це дані большевиків. В умовах еміграції не можливо використувати всі джерела, що необхідні для побудовання власного досвіду в цій справі. Але в даному разі дані большевицькі є матеріал, з якого можна виходити. У всякому разі вони скорше зменшують, ослаблюють висновки, ніж їх прибільшують. А висновки, що їх можна поробити, кажуть нам про те, що Україна, як до революції, так і тепер, більше віддавала в державній бюджет Росії, ніж одержувала на свої потреби. Решта йшла поза межі України, — куди саме — определити тяжко. Понавши в загальний казан імперських видатків, вона йшла і на досягнення імперіалістичних цілей Росії, до яких Україна не мала жадного відношення, і на підтримання звязку центра з її віддаленими окраїнами, які загарбав для себе царат і передав в спадщину большевикам.

Щоби більш менш докладно определити взаємовідношення прибутків і видатків України в державному бюджеті Росії — треба проробити величезну працю. З одного боку вона полягатиме у встановленню тієї суми державних прибутків, які побіраються на території УСРСР і які є прибутками України, її населення, є вислідом його господарчої праці, є частиною національного доходу української нації. З другого боку — треба вирахувати і ті видатки, що держава переводить на території України, і які несуть користь українському населенню. Треба до цих видатків додати певну долю загально державних видатків, в яких Україна повинна брати участь і які, так чи інакше, вона мусіла б їх переводити, як би була самостійною державою — утримання центрального апарату, видатки на оборону і т. и. Вирахування цієї долі можливо лише конструктивним шляхом, шляхом припущення, що Україна — згідно своїй питомому тягареві в цілій державі російській — має вестись і відповідну частину загально державних видатків. Таку працю проробив Укргосплан, що видав книжечку «Матеріали для определения рели Украины в общегосударственном бюджете СССР в 1913, 22-23, 23-24, 24-25 годах». Харьков 1925.

Дані для послідовних років ми знаходимо в статті Доброгасва «Проблема фінансового баланса Украины» «Хозяйство Украины» 2 февраля 1927 г. Для 1913 року автори виділяли частину прибутків і видатків, що припадає Україні із загально-державного бюджету російської імперії. Що-до бюджетів за часів совітської влади, то тут ми маємо ділто з республіканським бюджетом УСРСР, який входить складовою частиною державного бюджету ССРСР. Але бюджет УСРСР не виявляє дійсних прибутків і видатків України. Бо до єдиного бюджету ССРСР значною частиною входить бюджет загальносоюзних прибутків і видатків. В єдиному бюджеті ССРСР ця загальносоюзна частина вноситься до 75 відс. Не ставимо собі завданням докладного розгляду того, які прибутки йдуть до загальносоюзного бюджету і які залишаються 6-ти федеративним республікам, які тверять Союз, і які

видатки віднесені на бюджет республік і які переводяться по т. зв. об'єднаних Союзних Комісаріятах. Ми це зробили вже раніш. *) Тут ми обмежувомось лише констатуванням того факту, що 75 відс., цілого державного бюджету ССРСР побірається і видатковується на цілій території Союзу і що бюджет республік є лише частиною того фінансового господарства, яке відбувається на їх території за планом і керуванням центральної влади. Тут потрібна та ж праця, що і при виділенню прибутків і видатків України із довоєного бюджету. Приводимо ті дані, що подає книжка Госплану, оминаючи усі деталі і подробиці цієї праці. Так бюджет рос. імперії за р. 1913 виносив по прибутках 3.431.205 тисяч рублів. Із цієї суми на Україну в її теперешніх межах припадає 649.037 тисяч рублів або 18.9 відс. Видатки імперського бюджету за той же рік рівнялись 3.341.535 тис. рублів, а для України — 585.458 тис. рублів або 17.5 відс. Ми бачимо, що участь України у видатках є меншою, ніж участь її у прибутках і що більше 60 міль. руб. за рік Україна не передавала для загально-імперських потреб. Бюджети за роки 1922-23, 23-24 були дефіцитними, тому видатки як по цілому Союзу, так і по УСССР перевищують прибутки. Але все ж відсоток участі УСССР у прибутках ССРСР залишається вищим, ніж відсоток участі її у видатках.

Так для року 1922-23 держ. прибутки ССРСР виносили (без ДВО і ЗСФСР**) — 880.508 тис. черв. рублів. — на УСССР припадало 195.789 тис. черв. рубл., або 22.2 відс.

Видатки ССРСР у тому ж році — 1.216.373 тис. ч. р. — України 209.867 тис. ч. р. — 17.3 відс. Рік 1923-24 дає такі цифри для прибутків:
 ССРСР — 1.728.080 — УСССР — 374.951

відсоткове відношення 21.7 відс.
 Для видатків ССРСР — 1.928.361 УСССР — 375.456
 відсоткове відношення — 18.9 відс.

Рік 1924-25 вже зведений без дефіциту і тут знов ми бачимо, що лишки українських прибутків йдуть за межі УСССР.

Прибутки: ССРСР — 2.278.868 відсотк. віднош. — 22. відс.

УСССР — 500.721
 Видатки: ССРСР — 2.278.868 відсот. віднош. — 18.4 відс.

УСССР — 419.770
 Відсоткове відношення прибутків УСССР до видатків — 119 відс.

Дефіцит держ. бюджету ССРСР був весь час вищий за дефіцит бюджету УСССР (не того республіканського бюджету УСССР, що затверджує ЦВК УСССР, а дійсного співвідношення прибутків і видатків УСССР, яке на підставі різних даних конструують автори «Матеріялів»).

В 1922-23 дефіцит ССРСР — 29.2 відс. бюджету

» УСССР — 6.7 відс.

В 1923-24 » ССРСР — 10.4 відс.

» УСССР — 0.1 відс.

Це значить, що в 1913 і 1924-25 лишок українських прибутків йшов на покриття видатків інших районів Союзу, а в дефіцитні роки 22-23, 23-24 Україна потребувала значно менше емісії ніж інші райони ССРСР. «Це не значить, розуміється, що емісійний податок не був виплочений українським населенням (безумовно, емісійна установа — єдина на ілій Союз. Примітка Є. Г.) нарівні з населенням решти частин Союзу.***)

Це цікаве визнання автора «Матеріялів» зараз же намагаються змягчити: «При єдності держ. бюджету ССРСР перенесення прибутків на інші

*) Див. «Тризуб» ч. 13-14 (119-120).

**) Дальне Восточная Область. Закавказька Соц. Фед. Сов. Респуб.

***) «Матеріялы». Стор. 52.

території не тільки допустимо, але може вимагатись об'єктивною цілевіа відповідністю і необхідністю.»*)

Що до ССРСР то це дійсно і необхідно і виправдано, а що до України, то таке перенесення доходів укр. населення для задовснення потреб інших районів ССРСР, є визиск укр. населення, що замаскований формою єдиного бюджету.

Я казав вже, що ми не маємо змоги тут перевірити того цифрового матеріалу, на яких побудовано приведені вище висновки. Все ж треба зазначити, що укр. частину у видатках автори перебільшують, коли на її долю відносять 20 відс. загальних видатків ССРСР т. зв. загальносоюзних комісаріатів — Закордонних справ, Військового, Морського, Зовнішнього торгу. По-за тим, що підтримання військової міці Союзу, яка знаходиться в розпорядженні центральної влади, йде в розріз і з інтересами України, бо дає змогу ще довший час затримувати встановлений режим окупації. Величезний проміг кордонів ССРСР, віддаленість окраїн, недимирне ставсвище до решти держав, зборчі ламіри — все це примушує ССРСР витратити на військову справу, великодержавну політику величезні кошти і тягнути Україну до участі у цих коштах. Ми можемо додати до цього закладену елітнику III інтернаціоналу, ставку на соціальну революцію, підтримання агентур комуністичної партії по всіх країнах, втручання в китайські справи. Все це йде за рахунок загальносоюзного бюджету, все це припадає в певній долі і на Україну і все це для народу українського цілком чуже і неестрібле.

Також цілком довільно в «Матеріалах» на долю України віднесено суми на утримання центрального апарату об'єднаних відомств Союзу — Фінансів, ВНУ, Внутр. Торгу, Роб. Сел. Інспекції, — бо ці апарати обслуговують Союз в цілому, як єдине державне тіло.

Доброгаєв в «Хозяйстві України» в названій статті приходить до тих же висновків. На жаль, він не подає нам докладних підрахунків, які лягли в основу його «територіальних» бюджетів УССРСР і не з'ясовує методу своєї праці. Так само як і автори «Матеріалів», він визнає існуючий порядок доцільним, бо в такий спосіб Україна дела «безумерно істотну підтримку економічно менш міцним, вірніше-дефіцитним, республікам» Союзу. — Він лише застерігає проти того темпу, яким йде ця «підтримка» за рахунок українського населення, — бо може привести до «сбезціглення» всього і міцного організму за рахунок надмірного і часте-густо малоефективного будівництва в інших господарчих районах**). Ці цифри дають ще більший відсоток експлуатації України, ще більше прибутків віддає Україна до загальносоюзного бюджету.

Так для бюджетів р. р. 1925-26	1926-27
Прибутки УССРСР — 689.467 тис. руб.	852.300 тис. руб.
Видатки » — 554.250 » »	686.200
Лишок прибутків 135.217 » »	166.100 —
Відношення прибутків до видатків	
124.5 відс.	124.2 відс.

Ми взяли лише цифри совітських економістів. Вслід за ними ми припустили, що Україна повинна брати певну участь в загальнодержавному апараті, хоч цей апарат несе їй окупацію й визиск. Ми проходимо по-за тимі моментами в фінансовому господарстві України, що при існуванні еласкої

*) «Матеріялы». Стор. 52.

***) «Хозяйство Украины» № 2 февраль 1927 ст. 88-89.

По Доброгаєву ці лишки укр. прибутків йдуть на будівництво в дефіцитних республіках, (Туркменістанській та Узбекістанській). По-за тим, що Україна абсолютно не зацікавлена в такому «будівництві», це твердження Доброгаєва не відповідає дійсності. Лишки йдуть до загальносоюзного бюджету, яким розпоряджає Союзна влада і пануюча партія, так, як це їй до вподоби.

державности відігравали б значну роль в збільшенню національного доходу України. — Ми беремо лише фактичний стан річей і беремо його іпшіміта. І цей стан річей такий, що від 1/4 до 1/5 своїх державних прибутків Україна віддає за свої межі. (І це в той час, коли офіційні бюджети УССР дають дефіцити). Віддає частину свого національного доходу, частину зусиль і праці свого населення. Про це нам кажуть наведені дані, ці сухі цифри...

Дальніших висновків вони не потребують. Залишається лише оцінка їх, яку можна дати в кількох словах.

Для сучасних можновладців і пануючих, для окупантів і їх прислужників це є доцільно і цілевідповідно. Для нас — це є одна із форм експлоатації, від якої Україна лише тоді позбавиться, коли стане самостійною державою.

є. Гловінський,

Нічого не забули — нічого не навчилися.

В ч. 1027 та 1028 газети «Возрожденіе» з 25 і 26 березня уміщено передрук з журналу «Борьба за Росію» листа красного старшини до ген. Денікіна і відповідь Денікіна на нього. Обидва ці листи є надзвичайно цікаві, бо поперше з одного боку вияснюється психологія кадрового старшинства, що лишилося на службі большевиків і його погляд на роль армії в майбутніх подіях, а з другого, у відповіді ген. Денікіна, ясно зазначається, чого істинно-російське старшинство навчилося за кордоном і чого можуть від них ждати в разі перевороту свобода, демократія, пригноблені моковським імперіялізмом другі народи.

Ген. Денікин радить старшинам большевицької армії: «ніж розтворювати старі рани, незривняно важливіше оглянутися на сучасне. Я цілком згоден з вами, що нац Росією повисли грізні хмари з усіх боків... Коли раніше в Європі з усіх боків складалися політичні комбінації для звільнення Росії за її рахунок, то тепер вже відверто говорять про поділ Росії. І для того в тиші і таємності міністерських кабінетів замазуються нашвидко порепини національних шовінізмів і економічного протиненства, відкладаються реванші і ліплять нежданні протинатуральні з'єднання. Для цього на гроші одної великої держави, за співчуттям другої, на території третьої — малої — організовується політична база і централізація ворожих Росії центробіжних сил. Там коло багатого панського столу годуються сепаратори України, Криму, Північного Кавказу, Закавказзя, Туркестану, навіть жалюгідні одщепенці козацтва, що вигадали «велику самостійну козачу націю», і маленький блазеньський листок «Вольное Козачество», що по чужому замовленню пильно поливає батьківщину брудом»...

«А тому на ваше питання — чи виконуете ви свій обов'язок перед Росією, працюючи над технічним зміцненням червоної армії, не може бути иншої відповіді, як тільки позитивна. Так, тепер це ваш прямиий обов'язок».

Другий обов'язок старшин червоної армії, що думають про повер-

нення «єдиної неділимої і общепанятної», ген. Денікин уявляє собі так: «Непомітно створювати ті настрої, при яких самі починають стріляти рушницями і котитися голови тиранів».

Що буде потім, після скинення большевиків, то «благодушний» генерал уявляє собі так:

«В шерехах російської армії знайдуть собі місце вояки білого, червоного станів, петлюрівського, гетьманського, грузинського, азербейджанського і інших... місця вистачить усім».

Як бачимо, для ген. Денікіна все має бути по старому. Ігноранція національних рухів, державних змагань окремих народів автономистичних рухів навіть, себ-то найменшого життя на місцях — повна і не порушна.

Варіація в порівнянні з минулими поглядами «Угрюм-Бурчевих» лише та, що ті «самі бачили», що сепаратизми — «німецька інтрига», а ген. Денікин певний в тім, що тут інтрига аж трьох держав, що одна з їх дає, — друга — коли не більше — допомагає, а третя — реалізує.

Все мовляв зовнішня інтрига, хоч і панують большевики в середині, але там всі тільки про те й думають, що як би приготуватися до зустрічі ген. Денікіна і не прогавити заслужити собі якісь погони.

Sancta simplicitas! Блажен, хто вірує так наївно і чистосердечно. Для нас українців може це й ліпше, що московські голови так закаламучені, що не дооцінюють ні наших ідей, ні наших сил.

Що московська чорна і червона сотня для всіх інших народів для рішення проблеми миру на Сході Європи мають в запасі лише ідею «єдиної нецілимої», це ми знали, знаємо і будемо знати. І не тільки будемо знати, а і готуємося до відповідної одсічі.

К.

Політичні шахрайства та брехні.

Комуністи добре знають, що пересічна маса, як міщанська так і селянська жутко забуває факти й не дуже цікавиться статистичними виданнями взагалі, а тим більше присвяченими господарським справам, що не зв'язані з місцевими. Знаючи це різні Марки Луцкевичі в Америці, а співробітники «Світла» на землях західно-українських зручно оперують уривками із статистики окупованої Московщиною України, жонґлюють великими числами й потроху ширять фальшиву уяву про «господарчу відбудову» окупованої України.

Щоб хоч трохи познайомити гересічного читача з методами червоних шахраїв, зараз наведу ряд уривків з великої статті, поданої «Світлом» (ч. 8) на окремому аркуші під заголовком «Міжнародня ситуація й українське питання».

Звичайно, що починається стаття залякуванням, що «загроза імперіалістичної зброї інтервенції проти ССРСР — це другий (першим мав бути розейтк соціалістичного будівництва) основний момент, що характеризує сучасне міжнародне положення». Потрібно ця «інтервенція» черевоним софістам для того, щоб переконати наївних в тому, що буцім то всі без винятку західні держави намагаються одірвати Україну від «осередку світової революції — червоної Москви» і тим розбити єдиний революційний фронт (і очевидно покредити Україну, яка не матиме змоги виявляти «самоотверженную любов» тому всесвітньому «центру»). Дальше звичайно не забули комуністичні крутії згадати англійське міністерство закорд. справ і уряд УНР, і Коновальця та штаб Рейхсвера, й пофальшовані листи п. Токаржевського. Не забули також і про Інст. • тут Українознавства в Берліні та про Господарчу Академію та ще й інші і школи в Чехії. Принагідно пару теплих слів присячено 2-му Інтернаціоналу, а з окрема Є. Штраусу за те, що «він повів кампанію брехні і травлі на ССРСР, її національну політику, представляючи справу так, що буцім то: «большевицька диктатура на Україні... є диктатурою чуженациональних можновладців над цілим народом», що «вона є пануванням чужої класи захватників» (до речі — «правда очі коле» І. М.). Спитає себе шанований читач з якою метою московський крутії наказав усім думати лише про інтервенцію, про Україну і писати з «очевидної ворожнечи» до Росії чи то так, як тепер зветься не Росія а ССРСР — це заміна така ж корисна для них, як була корисна заміна назви «Московщина» на «Росія» для епохи Петра I, про бажання її ослабити, про чесь там панування над «благоденствующей» Україною?

У відповідь на це, ми запитуємо читача, чи він не забув про переконуючі докази В. Шульгіна й Щоголева. відомих російських чорносотенців, які так же красномовно доводили, що український рух вигадали німці, а підтримують всілякі «зобнішні вороги» з метою одірвати Україну від «центра всеслов'янства — Москви» і для того поширюють брехні про колоніальний визиск братнього «малоросійського народа русским»?

Може читач пригадує, як вони доводили, що є один народ і він сам себе визискувати не може, а навіть наєпаки «руськіє» ще й свої гроші витрачають на «будівництво» в Малоросії? Як що читач те все пам'ятає, то тоді він сам вгадає стару аргументацію в новій одежі й дасть сам собі відповідь. Але треба крутіям підперти своєю статтю статистикою (така вже мода тепер), і то такою, щоб показувала, що господарка розвивається на Україні повним темпом. Треба, щоб прихилити й уміркованих людей і селян до орієнтації на схід, треба й тому, що це випробований аргумент ще приятелів В. Шульгіна, мовляв: «что вам еще нужно — ведь Росія вам дала возможность жить та добро нажить, сматріте какіє ми вам гарада пастроїлі». І ось вони вам дають цифри, взяті з офіційної статистики: І цифри «хороші». Ось напр., читаєте: «Цукрова промисловість в порівнянні з 1925 р. зросла вдвое: в 1924-25 р. вона виносила 47 відс., в 1926-27 вже 89,2 відс., а в 1298 має досягнути 125 відс.»

Прочитаєш ці цифри й на душі веселішає, тільки от дивно: чому

не догадався порівняти автор тої статті продукції зимового сезону, яка б у д е в 1945 р. з продукцією весняного сезону 1922 р. (коли стоять цукроварні) тоді б можна похвалитися продукцією не 125 відс., а напр. 1125 відс.

Так можна не збрехати й «тозар лицом» показати.

За те в рубриці «З радянської України» (в тому ж числі) читаємо, що вироблено цукроварнями в 1927-28 р. (яких вже 90 відс., як подає «Світло», припинило працю) — 61,6 міл. пудів цукру. Пересічному читачеві така цифра імponує, бо не згадано, що в 1914 р. вироблено було цукропіску 85 міл. пудів та рафінаду біля 40 міл. пудів, але відомості про дореволюційний стан продукції можуть «попсувати ефект»; а тому московські прихвостні все подають або лише теперішні дані, або як і порівнюють, то лише свою господарку з своєю ж з року 1922-23.

Щоб показати наочно безпідставність всяких тверджень про експлоатацію України, «Світло» навіть повідомляє, що «відпущено на капітальне будівництво промисловости України 115 мільйонів карб., а в 1926 р. вже 285 міл. карб.» (дивіться, яка добра, мовляв, Москва). Одне зле, що й тут є але... бо цифри дало «Світло», але не додало, з я к и х коштів відпущено та що ті всі «капітальні будови» вважаються «есе-союзними (можна читати «всеросійськими») і прибутки будуть іти звичайно в московську касу.

Покінчиєши так зручно з цифрами, «Світло» перейшло до питання «шумскізму», і віднайшло в українців при цій нагоді той самий шовінізм, який знаходили й росіяне з «Київської Мислі», і якого (на жаль) марно шукає я. Цей «шовінізм» має на думку «Світла» підсилуватися спробою (якихось певно надто вже гарячих московських патріотів) зменшити значіння України як республіки в межах ССРСР і обмежити її до культурно-національної автономії.

Такі міркування московських наймитів певно нікого не переконають, а тим більше на Наддніпрянщині, бо там і дитина бачить, що навіть культурно-національна автономія була б не обмеженням прав українського народу, а поширенням. Звичайно, виступи Ларіна і компанії вважаються за випадкові (треба ж якось нетерплячих завойовників утихомирювати, щоб несвоечасними виступами не попсувати справи).

Але головну увагу присвячено тим, хто наважився думати про одірвання від «столиці світової революції», третього Риму — червоної Москви. Тут дісталася й Грушевському (пани все невдоволені) і Хвильовому й неокласикам, які всі мають бути, як пише «Світло», під впливом «організуючого центру» — західне-української ундо-петлюрівської конт-революції. Щоб довести Хвильовому й однодумцям усю шкідливість їх поступовання, пояснюється, що основним завданням моменту є «зрусифікований пролетаріят» навчити в «українській формі»... «скріплювати руководство над селом» і вибивати вплив тих, «хто хоче скерувати розвиток робітничо-селянської України в напрямі «селянсько-робітничої, це є по суті уенеровської України» (підкреслення «Світла»).

Як бачимо «Світло» забрехалося, як той Квітчин підбрехач, одне ,

лише шкода, що воно селянам в приступній формі не пояснить, що на Україні всього пролетаріату 6,5 відс., а селянства — 90 відс., та що більша частина того пролетаріату зросійщена, а тому його влада є владою Росії, та що Україна, в якій би панувало селянство,— є УНР-івська чи «петлюрівська».

Дальше пише «Світло», що, хоч Шумський «і ясно відмежувався від помилок Хвильового», але його визнали «шовіністом» і це ніби дивує московських прислужників із згаданої газети, які забувають, що на західніх землях польські н-деки вважали санаційних урядовців-поляків мало не «українськими шовіністами» й так, як Каганович протестує проти «насильної українізації російського пролетаріату», протестували проти українізації поляків на Волині.

Дальше крутії із «Світла» намагаються проти-українські вибрики «п'ятаковціє», «лебедівців», «люксембурців» і довгого ланцюга інших москвинів (які не засвоїли собі англійських методів колоніальної політики, а намагаються застосувати російські) представити, як наслідок «нерозуміння», й до того ж «нерозуміння» зачислили навіть «спроби використати необхідну (?) для соціалістичного будівництва централізацію для боротьби з господарчим і культурним розвитком України».

Договорившись аж до цього, ця рептілька навела цитату з Затонського, на думку котрого пролетаріат український «приймав руську культуру, як культуру революції» (песно мова про «Жінь за царя»), а потому ця рептілька, отямившись, що відійшла від теми, закінчила заявою, що вона «мусить надалі вести постійну систематичну кампанію проти цькування й наклепів на УССР ундо-петлюрівської реакції». Треба вказувати масам, каже «Світло» що «ундо-петлюрівська брехня, будь то би в СССР прогадється «стара колоніальна політика царату» стоїть в тісному зв'язку з планами зброїної інтервенції».

На цьому кінчалася перша частина статті і я далі не буду нудити читача, лише на закінчення зазначу, що й тут зручні політичні шулери не з'ясували, чи теж в зв'язку з «інтервенцією», стоять видання Центр. Стат. Упр. УССР — «Союз РСР в цифрах» і «Україна в цифрах», бо там виразно сказано, напр., на ст. 10, що густота населення

на Московщині — 5 душ на 1 кв. кілометр.

а на Україні — 64 душі — на 1 кв. кілометр.

та що в РСФСР має придатної нерозділеної землі 584 мільйони десятин, Україна ж такої не має цілком, однак жидам колонізують Україну, а не РСФСР.

В тій же книжечці сказано, що прибутків у 1925-26 р. одержано було з України далеко більше ніж зроблено на ній видатків.

На мою думку, то і ці книжки ведуть «систематичну кампанію» проти брехні «Світла» й інших московських підбрехачів, які думають шахрайством здобути вплив на маси.

І. М.

Маленький фельетон.

РЕВОЛЮЦІЙНА ЗАКОННІСТЬ.

14 лютого б. р. укр. Наркомюст т. Порайко сподобив аудієнції співробітника РАТАУ.

На цій аудієнції товариш наркомюст України заявив:

«Соціально-ворожі елементи — непман у місті і куркуль на селі — стараються ламати і обходити наші закони на дуже важливій ділянці державної нашої роботи — на хлібозаготівках...

До спекулянтів, що затримують у себе великі запаси хліба з метою підвищення цін і дезорганізації ринку, ми застосовуватимемо ст. 127 карн. код., що карає за такого роду вчинки позбавленням на рік свободи і конфіскацією майна».

Само собою — закони карають!

Але мені все таки здається, що товариш Порайко, не засвоївши, за короткий час перебування на Львівському університеті, буржуазної юриспруденції, так само не засвоїв і юриспруденції совітської...

Справді, за що він тягне до відповідальности по 127 ст. спекулянтів і куркулів? За бажання підняти ціни на хліб? Аге чи з погляду комуністичного будівництва є в цьому який злочин? Абсолютно ніякого!

Постараюся ствердити це фактами.

Заступник народнього комісара робітниче-селянської інспекції товариш Майоров, отже треба думати — не спекулянт і не куркуль. — запевняє, що з будуванням Київської, Харківської і Штерівської електростанції — затрималися.

Київської — на рік, Харківської і Штерівської — на два роки! Внаслідок цього Харківська станція коштуватиме замість 10.000.000 карб. — 19.500.000 карб.

Що-до Київської і Штерівської станції, то там «досягнення» поки що не такі значні, але все таки — на яких 7-8 мільйонів єсть.

Правда, товариш Порайко може сказати, що будування цих станцій відбувається на Україні. Україна ж ухилилася в бік жовто-блакитнього шовінізму, а тому — приклад українських комуністів не може бути для нього законом.

Візьмемо иншу совітську республіку — Білорусь.

«Економическая Жизнь» запевняє, що в січні все громадянство Білорусії було стурбоване дописами в місцевій пресі, про порядки в білоруському сільсоюзі, внаслідок яких загинуло 60.000 плугів. Нарядили слідство. Виявилось — не загинуло нічого. Ніяких 60.000 плугів під голим небом не валялося. Було ж... звичайнісеньке затримання на складі 50.000 плугів, себ-то всієї річної продукції Білорусії! З цих 50.000 — тільки 1.150 зложені надворі, але «аккуратнейшим образом», «в штабеля», «с соответствующими досчатыми перекладками».

— Єдина неприємність, яка трапилася з ними — «были изрядно засижены воробьями».

Як запевняє мінський кореспондент «Екон. Жизни» товариш Раїн, на думку експертів всі зайві витрати що-до цих плугів зведуться «к издержкам по очистке их от воробьиного помета» і виноситимуть 60 карб.

Виникає питання: навіщо було піддавати плуги такій нарузі горобцям?

О, — тут вже виступає на сцену злочинна діяльність спекулянта і куркуля!

Слідство робітничо-селянської інспекції виявило: по-перше, спекулянт-кустарь виробляє плуги не гірші од фабричних, а продає дешевше, — по-друге, куркуль не купує дорогого і ні по чого непридатного фабричного плуга.

Білоруські правителі — народ мудрий і вив'язатися з неприємної ситуації думають дуже просто: в біжучому році буде товаровий голод на залізо. Отже, за відсутністю сировини кустарь не зможе конкурувати з совітською промисловістю. Отже куркуль, хоче чи не хоче, а розкупить дорогі неполадні фабричні плуги.

— Товариш Порайко може заявити, що і Булорусь хвора на самостійність!

Пошлюсь тоді на цілком правовірний РСФСР.

«Економ. Жизни» з Харькова пишуть, що московський текстильний трест «Моссукно» напіслав на харьківську кравецьку фабрику ім. Тінякова звичайне синє сукно, але з специфічно совітськими властивостями: при шитті фарба переходить на руки, при одпарюванні — вимивається і сукно стає кількох кольорів: чорного, синього, ясно-синього і т. д.

Село не купує такої текстилі. Громадянин столиці УССР теж ремствує.

Кореспондент рачить «Моссукнові» змінити фарбу на іншу. Але даремно — полежить сукно — куплять і таке.

— Ні, товариш Порайко, хоч і напіедоктор обох прав Львівського університету, але як особа, що походить з західніх земель України, мало розуміється на побутових особливостях Наддніпрянської України і на совітському будівництві!

Його колегам по наркоматству України треба б узгляднити ці властивості свого західнього товариша і охоронити його од прикрих збочень.

Чому за це не взятися, хоч би наркомторгові України товаришеві Чернову? Та ж у нього в наркоматі, висловлюючися його рідньою мовою «всьо поставлено на ять».

Вимагає село літніх тканин — посилають зимові! Вимагає село на 73 відс. м'яких шкіряних товарів — йому присилають рієно ж 73 відс, але тверпих! Загачена Уманщина лугом — їй ще на 15 років присилають запасу!

І нічого — полежить — подорожчєе.

Який толк з такого господарювання?

Але це вже питання іншого порядку і, коли його розв'язувати, по аналогії білоруського «будівництва», то далеко краще б було скласти «аккуратнейшим образом» замість плугів 1. 150 народніх комісарів і підкомісарів «е штабеля с соответствующими досчатыми перекладками».

І... «егда бы нечестивое вработіе ізвергло злосмрадный помьот свой на главы зиждущих вертоград советскій», то і од того б ніхто не потерпів. Не треба було б навіть витратити 60 карб. на одмивання!

Гр. Дуброва.

З в і д т и.

(від нашого кореспондента з Ревеля).

Цими днями мав бесіду з одним естонським купцем, що недавно повернувся з ССРСР, побувавши в багатьох центрах самої Москвищини і в Донецькому басейні. Його лаконичні характеристики тих чи інших явищ большевицького життя дуже інтересні, оригінальні і влучні. Звичайно, він розповідає майже все те, що і всі, хто повертаються з ССРСР, і з згідно з большевицькими ж газетами. Але його наголоси, його підкреслення звертають увагу на як-раз на те важливе, над чим поверховий глядач чи явно недобросовісний газетяр — комуніст роблять фігуру умовчання.

Наш кореспондент поставив чимало запитань, але не всі однакової ваги і тому передає лише головніше із змісту балачки.

— Чи є шанси на скору катастрофу большевицької системи?

На це наш співбесідник відповів так:

— Не тільки є шанси, але й всі обставини говорять за це; бракує лише зовнішніх подій. Не інтервенції, а інших. Большевизм зараз приблизно в стані монархізму в січні 1917 року; ролю Распутіна грають бюрократизм і ППУ. Чи знайдеться Пуришкевич і К-о між самими большевиками і коли — сказати важко, бо пасивність населення взагалі є така сама, як і була раніше.

— Чи знищена опозиція — Троцький?

— Так вона знищена, але повітря опозиційності не знищене. Що Троцького Сталін так чи інакше на той світ одправить, — це безумовно, але від того опозиційність не пропаде. Вона наводить собі ґрунт на кожному кроці. Єдине — чого боїться обиватель — це поворот московської чорної фотії і тому його ідейна опозиційність корегується практичними поправками. Далі виявиться, що й Сталін буде в опозиції. Це закон еволюції.

— Як життя?

— Життя дуже важке. Квартир немає. Кожен живе в е у себе, а як у подвійній гостиниці; крик, бруд, гвалт. Люде інтелектуальної праці дома побити нічого не можуть. Хто може, дає колосальні хабарі за те, щоб дістати квартиру чи ліпшу кімнату.

Матеріальні злидні, поминаючи верхи комуністів, ієрархів і ППУ рівняють усіх. Це прикривається загальним, коли хочете, мщенством. Ідете по вулиці і бачите в витринах магазинів повлю, але в середині абсолютно порожньо. Скажете, декоративний фокус. Так, цей декоративний фокус видно і на людях. Зверху і би футра і навіть рясом виширле щось

розкішне, а те, що до тіла ближче — сама дірка. Вся Росія рвана, і в латках.

— Як родина, подружжя, виховання дітей?

— Результати «свободи» вам відомі і з газет. Газети лише не пишуть, про те, яку реакцію ця вся роспушта зробила на загаль населення. Сифіліс і венеричні хвороби показали багатом зворотній бік повної волі. Що до дітей, то особливо безсердешним, жорстоким і нечуваним є розправа з десятками тисяч т. зв. «безпризорних» дітей. Совітський уряд, не можучи з ними, чи не хотючи нічого зробити, дійшов до того, до чого ще не доходив ніякий уряд. Їх розстрілюють, як собак, як диких звірів. Большевики навіть вигадали собі зручну виправдуючу теорію: це мовляв діти білогвардейців. Білогвардейці їх нарочито покинули, щоб утруднити положення большевиків. Не можна собі уявити, яка йде розправа з цими дітьми, дітьми звичайно в більшості селян і робітників, що тікали свого часу від голоду в 1921 році. У цілм світі у цих нещасних нема ні рідних, ні батьківщини. У цілм світі ніхто не протестує проти нищення десятків тисяч живих істот. Існує на світі така організація як Міжнародній Червоний Хрест — ні звука. Літа Прав Громадянина і Людини? Ще менше. Політичні всякі партії і т. д.? Яке їм діло. Безпризорні діти в ССРС це те саме, що пацюки. Їх труять, розстрілюють, викурюють приблизно так, як колись в Одесі зачумлених пацюків.

— Як дивляться в ССРС на Донецьку історію з німецькими фахівцями?

— Населення, тай самі комуністи дивляться на це, як на дуту історію, вигадку в інтересах зовнішньої і внутрішньої політики. Без сміху там по це ніхто не може навіть говорити. Там це просто називають казка з тисячі і однієї ночі ПТУ.

— Яке відношення до державних позик у ССРС?

— Дуже просте, а часом і глумливе. Ось вам картинка з життя. Стоїть черга в 300 душ на молоко, підходить баба і питає, на що черга. Їй відповідають: «на вигравну позику».

— Яке відношення Московщини до України?

— Більшість московського уряду і населення дивиться з великим невдоволенням на те, що робиться на Україні. При всякій можливості всі спроби національного характеру будут стиратися. Ви вже знаєте, яких труднацій занобіг харьківський уряд в справі репрезентації українського друку на Кельській виставці. Боротьба ж неурядового характеру ще гостріша. Мені, напр., передавали, що на одному медичному з'їзді ледве не дійшло до бійки між московськими лікарями і українськими. Чому? Бо українці вважали, що з ними не рахуються і інтересів України не беруть на увагу.

— Чи слід писати з-за кордону?

— Можна, але дуже обережно, бо всі листи приходять розпечатаним. Особливо не слід писати тим, хто кудись застаний, бо їх тоді засилають ще далі і в гірші умови.

— А жидівська колонізація на Україні?

— Про це я надто мало знаю, щоб говорити. Знаю, що останніми часами після протестів селян, а то і справжніх озброєних погромів жидівських колоністів тубольцями, переселення спинене ніби. Тепер говорять, про переселення на Амур. Той останній проєкт викликає загальну веселість серед самих же жидів. Цей «спман» питають один другого при зустрічі: «коли на Амур». Загальна думка всіх, що це переселення на Амур буде просто виселенням жидів до Америки, куди вони безумовно вивтікають.

— Що ви скажете про совітське військо?

— Зовнішній вигляд, особливо у Москві, добрий, що ж до духу армії, то вона по мойому цілком залежить від того, що робиться по за касарнею. Судить самі, як може відбиватися на салдатах селянах те, що їх батьків арештовують за надавання хліба, що можуть думати салдати, родичі тих, кого взагалі переслідують. Переслідують же майже 9/10 населення.

— Що ви доброго бачили в ССРС?

— Багато. Але це зробив би всякий инший найменш демократичний уряд і значно меншими затратами людей, грошей і часу. Народи, багачки

і доклади були завжди хворобою Росії, особливо Московщини, тепер же у большевиків це просто єгипетська кара. Можливо, що це впливає з індивідуальної малокультурності населення. Одиниця пасивна, некультурна і не фахова; отже вона, шукає спасіння в нараді з собі подібними, авертається до колективного розуму. Але самі розумієте, щозеро, помножене на зеро дає завжди зеро або коло того.

Взагалі, як на мій погляд, малокультурністю Росії визначається і сучасне і майбутнє на довгий час; хіба що машина, пущена по ших рельсах, насочить на щось на своєму шляху. Тоді вона збочить чи вправо чи вліво. Хто вгадає час і місце цього зійстя з рейок, той буде далі вести цю машину.

О. Тенісон.

З п р е с и.

Цікавого листа з України уміщує російський «Рулъ» від 18.III. с.р. Як в примітці говорить редакція, цього листа їй передають з Німеччини в оригіналі «на українском язукѣ галиційскаго нарѣчя, каким крестьяне до революції не пользовались» (це так російська демократія говорить про українську літературну мову). Листа надіслано з Зсф. тоноші.

Ось де-які цікавіші місця з цього листа:

«Коли комуністи забирали владу до свої рук — винули багато ріжних гасел, як наприклад, свобода слова та друку, ліквідація неписьменности, українізація і т.д. Селяне повірили усьому цьому, схилилися під червоної прапори й помогли большевикам узяти владу до своїх рук. Кінчилася так горожанська війна на Україні й приступили селяне, з великими надіями до господарювання. Косякий старався подати свою думку про те, як ліпше улаштувати нове життя і навіть писемно зверталися до редакції селяне, думаючи, що так буде усе, як того вони собі хочуть. Але тут і стріло їх велике розчарування — комуністична влада не звернула жадної уваги на селянські думки і наказала багато не говорити. Так і скінчилася революція й тиша панує по цей день...»

«Усе дуже дорого. Селянські продукти обезцінені цілковито. Пуд жита коштує 70 коп., а метр самого звичайного ситцю — 60 нов., чоботи — 20 карб. Та ще щоб купити все це — треба записатися до кооперативи, а членський внесок 10 карб. й платити хлібом. Все це обурило селян і де-котрі скривдилися начастьству; а їх викликали до ДПУ та так задовольнили, що більше селяне не скаржаться».

«Треба платити великі податки та ще виїшов наказ про самооподаткування на розповсюдження в селі культури та про селянську позикку. Це може бути взірцем нашої свободи — ніби й не мушкетерського давати, бо добровільне самооподаткування, як і позикка, але а ділі випадає усе инакше — відиримуєм мусять дати і а все».

«Так як нема свободи й національної. Є виданий закон про українізацію де говориться, що хто з урядовців небу де знати добре української мови, — буде звільнений з посади».

«Але видаючи такого наказу, разом з тим комуністична влада поспала по книгарнях окремі комісії,—які сварили, усі книжки,

де говорилося про історію укр. народа. Де-які урядовці уже добре говорять по-українськи».

«Освіта у нас значно зменшилася; села, які раніше мали дві школи, в яких було по три учителя, — тепер мають тільки одну школу з двома учителями і участь наполовину менше дітей, які скінчивши школу цілком неграмотні. І так оце по всій Україні. Ось, як виконала комуністична влада сво обіцянки. Підкреслюю ще до того, що становище укр. селян є саме найгірше — комуністична влада вважає укр. селян за скот, знущується над нами і над нашими стремліннями».

Оттакі ілюстрації сучасного стану на Україні.

---

3 міжнароднього життя.

— Італійські справи: Мусоліні, Джіоліті, король та папа. — Тріанонський договір. — Виборне право жінок в Англії.

Послідовно і систематично, не сплячи і не одпочиваючи, італійський диктатор працює й надалі над переведенням абсолютної фашизації своєї країни. Досі він або не зустрічав перепон на своєму реформаторському шляху, або нищив їх залізною рукою, бо були вони чи-то не поважні, чи то підточені бігом часу і непереможних обставин. Так, не прикладаючи великих зусиль, зломив він усі італійські партії, од реакційних до соціалістичних включно, перебудував цілу структуру політичного життя, закінчивши тими днями все це реформою італійського парламенту по фашистському зразку.

Однині парламент королівства Італії перестав бути тим, чим він був од самого початку свого існування, себ-то, звичайною для європейської держави представною демократичною установою, з депутатами, вільно обраними населенням. Він перетворюється в одну з численних фашистських урядових інституцій з призначеними фашистською Головною Радою членами. Вибори правда заховані, але це чиста фікція, бо ціла країна матиме лише один виборчий список, ухвалений все тожж Головною Радою, який і мусить бути проголосований.

У теперішньому останньому парламенті, складеному майже виключно із фашистів, ця реформа не викликала спротиву. Проти неї встав один тільки депутат, 87-літній Джіоліті, видатий політичний діяч Італії за останні 50 літ. Він симпатизував чинності Мусоліні та йому самому, але знищення парламенту викликало в ньому реакцію. Суверо і логічно скритикував він нову реформу, вказавши на те, що вона й незаконна, бо в корінь ламає легальну конституцію. Депутати-фашисти хотіли перекричати старого, не давши йому говорити, але на допомогу Джіоліті виступив сам Мусоліні, припинивши своїх не вміру ретельних підначальних.

Не знати, як відбулися у країні слова старого парламентаря, бо іншопреси крім фашистської там зараз майже немає. Але вони зробили вражіння на італійського короля Віктора Емануїла, що за 28 літ свого королівства вважався своїм строгим конституціоналізмом і навіть прийняв і Мусоліні лише тому, що той, будь що будь, легалізував парламентською дорогою свою фашистську чинність. Король з самого початку стояв в опозиції до рфд ми, що зводила парламент на рівень фашистського органу, а Джіоліті своїм виступом підсилив його думку. І тепер, як переказують газети, Італія спинилася на передодні королівської кризи. Конституційний

король хоче зостатися конституційним, і щоб не підписувати немилого йому акта, має намір зріктися трону на користь свого старшого сина, що як наводиться в пресі, прихильніше ставиться до Мусоліні, ніж його старий батько.

Після конфлікту з королем, на чергу став конфлікт з папою. Мусоліні не задовольняється тільки тим, щоб по фашистськи перебудувати цілий державний апарат королівства. Він хоче а фашистський зразок перетворити і всю психологію італійського народу. Єдию фашизм, на його думку, мусить стати чинним елементом італійського життя та італійської душі; всі інші впливи мають бути викорінені без остатку з італійського ґрунту. З впливами соціалістичними він впорядкувався відповідно легко. Трудніше було вже йому з традиційним для Італії конституційним демократизмом, підтриманим могутньою організацією італійських масонів. Але й це пощастило, і єдиним неприємним наслідком було те, що за кордонами Італії, поруч з соціалістичною еміграцією з'явилися ще й численні шереги італійських ліберальних, демократичних і масонських емігрантів. Залишилися дійсними лише впливи голови католицької церкви, які далеко не в усьому були паралельними з інтересами фашистської партії.

Довгий час відносини між Мусоліні та Ватиканом були, коли не абсолютно дружніми, то в усякому разі сприятливими. Папі було наявно вигідна боротьба Мусоліні з соціалістами, масонами та всіма мало-релігійними ліберальними й демократичними організаціями. В свою чергу й Мусоліні важливо було мати по своєму боці могутні в Італії політичні клерикальні організації. Сприятливі взаємовідносини дійшли до того, що минулого року уперто говорили навіть про те, що між Ватиканом та Квіриналом прийде до абсолютного замирення, яке буде санкціоноване відтворенням папської держави в межах Риму чи околиць його. Але сталося інакше.

Можна вгадувати розрауьки Мусоліні. Здава вже так поведеться, що ніхто крім італійця з похідження не може стати папою. Друге, — папа в першу чергу — римський єпископ, паства якого — італійський народ. Впрямті папу до італійського державного возу, заплативши йому за те приматочком суверенної території було б справсю надвеччя й сі важливість. Бо ж папа — не тільки римський єпископ; це голова світової католицької церкви, міжнародній чинник великої ваги, релігійний вождь сотень мільйонів людей в цілому світі.

Але як раз ця остання властивість стала на першій ді главам італійського диктатора. Як італієць та єпископ римський, папа міг і дав до послуг Мусоліні де-що з свого авторитету, але коли б він його віддав увесь, він тим би наніс непоправну рану тисячолітній традиції римського папи, як голови світової церкви. Бо ж по силі цієї традиції не папа перед Мусоліні, а Мусоліні перед папою мусить низько схилити голову та уступити з дороги його.

До фашистського перевороту в Італії, які в інших європейських державах, роля церкви була обмеженою, бо поруч з нею стояли могутні модерні конкуренти її що-до впливів на психологію та душі італійського народу, а саме: ліберали та демократи, масони та соціалісти. Знищивши цих конкурентів, Мусоліні відкрив вільну дорогу для світського фашизму, але одночасно відкрив її і для старовинного папізму. На вільному полі сили ці кінець кінцем мусіли прийти до конфлікту, — уже між собою.

І воли прийшли. Привід до того був дрібний: внутрішня боротьба в католицькій політичній організації, в якій по боці одних став Мусоліні, по боці других — римський папа. Але привід цей не переживає собою причини боротьби. Причина ж лежить у тому, що абсорбувавши чи знищивши всі інші многоскладні чинники громадського та політичного життя, фашизм тим самим очистив поле чи.у для римського папи. І перед ним тепер стало завдання: абсорбувати чи знищити католицькі впливи, або капітулювати перед ними.

Знищити їх італійський диктатор не може, бо у нього для цього нема відповідних засобів. З масонами чи соціалістами можна було битися заборонами, олією, банціями, чи нарешті силою своєї диктатури. Усі ці

засоби не придатні для боротьби з Римським папою, а інших в італійського диктатора немає. Та й сили противників не рівні. На перший погляд сили фашизма більші. За Мусоліні в Італії — цілий державний апарат, ціла фашистська організація, що своїм розгалуженням обхоплює численні кадри в італійському населенню; за папою наче б то лише розпоронені нині католицькі угруповання. Але це тільки здається. Авторитет папи в Італії, в усякому разі, не менш сильний, ніж авторитет Мусоліні, і то тим більше, що хоче того італійський диктатор чи ні — але обставини зараз такі, що сама вже фашистська чинність підсилює могутність Ватикану, бо поборює противників його, а протиставити йому не може нічого. Фашистською доктриною не вирвати з серця католицької віри, ні заступити її. А до того ще, крім італійського авторитету, що його папа має, як римський єпископ, він має ще світовий авторитет, як голова церкви.

Мусоліні у боротьбі своїй може рахувати лише на свої італійські сили, а папа крім італійських сил, може ще спіратися й на своїх вірних союзників, розмічених по цілому світу. Явна річ, що італійський диктатор розпочав справу, що немає яких будь виглядів на тривалий успіх. Вживаючи військових термінів, треба сказати, що Мусоліні може досягти певних тактичних успіхів, але ці успіхи не дають йому надії на перемогу стратегічного порядку. Тисячелітня твердиня Ватикану в історії своїй мала сильніших за італійського диктатора противників і не звалилася.

* * *

Притягнувши увагу світової opinio до внутрішніх італійських справ, подбав італійський диктатор і про сенсацію порядку міжнароднього. Справа така. Вже од довшого часу один із політичних англійських діячів, власник цілого ряду поширених англійських газет, лорд Росемір розпочав енергичну кампанію на користь перегляду Тріанонського договору, згідно якому встановлено сучасні державні кордони королівства Угорщини.

Англійський лорд вважає, що угорському народу заподіяно велику кривду, бо цей договір одірвав од мад'ярської батьківщини території, заселені мад'ярами, на користь його сусідів: Югославії, Румунії, Чехословаччини, а почасти навіть і Австрії. Росемір гадає, що вже настав час вирівняти кривду, заподіяну Угорщині, і відновити, коле не до-воєнні кордони її, то принаймні повернути їй її географічні межі. Тим самим на його думку замирено було б приднунайську частину середньої Європи та стабілізовано можливість ближчого співробітництва Австрії, Угорщини та їх сусідів, т. зв. sukcesійних (спадкових) держав. Пропаганда свою лорд Росемір вів друковано в англійській пресі та усно, об'їзжуючи з цією метою країни то-що.

Пропаганда ця не мала досі якихось широких наслідків. Серед держав Малої Ачтанті, що складена як раз для заховання кордонів, придбаних по Тріанонському договору, вона викликала цілком зрозуміле обурення; у Франції, союзній з Малою Ачтантою, вона спричинилася до певного роздратовання політичної opinio інших держав, так мовити, перейшли над нею мовчки до порядку денного. Мовчав до вори до часу і Мусоліні. Але тими дьями змінив свою тактику, давши в інтерв'ю з лордом Росеміром повну апробацію його пропаганди.

Італійський диктатор вважає, що договір — не могла, і що історія не знає такого договору, який остався б завжди незмінним. Може бути змінений і договір Тріанонський, бо він кривдить Угорщину, одрізавши од неї території, населені мад'ярами. На можливе зауваження: чому ж в такому разі італійський диктатор не пропонує змінити той договір, згідно якому в межах Італії опинилися 200.000 чистих кімців та 500.000 таких же чистих слов'ян, — Мусоліні наперед одповідає старою і позабутою вже теорією про т. зв. природні, інакше географічні кордони держави. Італія, мовляв, придбавши вказані території, лише досягла своїх природних кордонів, себто Альп і нема великого лиха, що тим самим до 40 мільйонів італійців додано ще кілька сот тисяч чужого населення, яке через певний час

італіанізується. З Угорщиною ж справа стоїть инакше: у неї, як і в сусідніх з нею державах, немає природних кордонів і бути їх не може, бо там немає високих непереходних гір то-що. А там де нема природних кордонів, там вони мусять йти по лінії етнографічних меж. З цієї причини треба повернути Угорщині всі одрізані од неї території, заселені мадярами.

* * *

Англійська палата депутатів прийняла в другому читанні додаток до виборного закону, який остаточно встановлює політичну рівність жінок з чоловіками. Одніні, як чоловіки так і жінки, що відповідають певним умовам, дістають виборне право з днем, коли їм мінає 21 рік, в той час як раніше жінки діставали це право, починаючи з 30-літнього віку. Закон цей проголосований колюсальною більшістю присутніх депутатів. По справедливому виразу міністра внутрішніх справ, що був докладчиком, закон цей означає останню фазу еволюції політичних прав в напрямі демократизації, розпочату в Англії в 1832 році. Міністр в своїй промові накреслив лінію цієї еволюції, вказавши кілька цікавих цифр. Після реформи 1832 року, що дала до виборного корпусу всього 100.000 виборців, число їх складало лише 4,6 відс. цілого населення Англії. Новела 1866 року збільшила число виборців на один мільйон, що дало 9 відс. населення; реформа 1884 року добавила ще 2 з половиною мільйони, але їх було все таки лише 16 відс. населення. Закон 1918 року, що дав виборне право жінкам 30 літ додав одразу 13 мільйонів виборців, а сьогоднішня новела збільшила число виборців ще на 5 мільйонів, що складає вже 48 відс. цілого населення. Решта — малолітні та різького роду ірланди, з тих чи інших причин позбавлені виборних прав. По новому закону усіх виборців буде біля 27 мільйонів, а з них жінок — 14 з половиною мільйонів, себ-то більше ніж чоловіків. Кінець дискусії перед голосуванням завачився великою промовою голови уряду Балдуїна, який вказав, що він свого часу був противником рівноправ'я жінок з чоловіками, але досвід війни зломив це його переконання і зараз він вірить в те, що щастя людства полягає в об'єднаній праці рівноправних жінок та чоловіків над відродженням їх батьківщини та цілого світу. Закон було прийнято 387 голосами проти 10.

Observer.

Від редакції.

Редакція «Тризубу» приносить щире подяку своїм співробітникам, читачам та прихильникам за надіслані їй привітання з нагоди Свят Великодніх.

Хроніка.

З великої України.

— Помер проф. М. Максимович з Київської Політехіки, інженер-гідротехнік, один із старших київських інженерів. З 1919 року керував гідрологічною акцією комісії для вивчення природних багатств при УАН і секцією водяних шляхів при науково-дослідчій кафедрі гідрології в Києві, а з 1926 р. керував секцією водяних шляхів науково-дослідчого Інституту водного господарства України. («Пр. Пр.» ч. 65).

— Засідання пам'яті проф. В. Антоновича. У педілю 25 березня в приміщенні Всеукраїнської Бібліотеки Історична секція УАН, спільно з Комісією української історіографії, улаштувала прилюдне засідання, присвячене пам'яті В. Б. Антоновича з нагоди 20-тиріччя з дня його смерті. Академик М. С. Грушевський зробив доклад на тему: «З соціально-політичних концепцій історіографії», а проф. М. М. Кордуба — на тему: «Українська історіографія й Галичина». Після засідання відкрилася в приміщенні Історичної Секції виставка видаць і рукописів В. Б. Антоновича. («Пр. Пр.» ч. 71).

— Наукове кіно-фотографування на Україні. Проф. А. Сиявський подав до УАН пропозицію дати взаєвіки й певний план кіно-фотографування різних місцевостей України. Майбутні наукові фільми ВУФКУ має передати УАН. (Пр. ф.

Сиявський разом з тим подав зразки своєї праці минулого року. («Пр. Пр.» ч. 76).

— Катедра жидівської культури при УАН. На прохання жидівського сектору Інституту Білоруської культури, який готує до друку атлас жидівської мови, катедра Жидівської Культури при УАН починає збирати по Україні такий мовний матеріал. На початку квітня виходить перше число бюлетеня катедри Жид. Культури, в якому уміщуються й формалії та плани дальшої діяльності всіх секцій цієї катедри. Крім того ця катедра буде видавати журнал жидівської бібліографії «Бібліографіше бастер», який виходитиме один раз на 3 місяці розміром на 3-4 аркуші; перше число журналу уже упорядковується. Нарешті катедра жид. культури інтенсивно готується до всесоюзного жид. з'їзду, який відбудеться незабаром в Харкові. («Пр. Пр.» ч. 74).

— Київська філія Всеукраїнської Асоціації Сходознавства виорядковує цього року кілька наукових екскурсій — на Далекий Схід, до Середньої Азії та до Закавказзя. Крім того Асоціація виправляє наукову експедицію до Туреччини. В цій експедиції візьмуть участь і представники Київської Філії. («Пр. Пр.» ч. 76).

— Археологічні дослідження Дніпра. Дніпро представив лабораторії десяти широких розмірів. Поточного року на ці дослідження відпущено 28 000 карб. Загаль-

ний план дослідів вироблено в Археслологічній Комітеті УАН та погоджено з проф. Яворницьким, що йому доручено загальне керівництво дослідями на Дніпрельстані й Надпоріжжі. Комісія має на увазі насамперед врятувати від загибелі пам'ятки старовини на самому Дніпрельстані, а потім зробити дослід в напрямку узбережжя та островів від Кічкасу в напрямку до Дніпропетровського. Археслологічних матеріалів знаходиться так багато, що всі вони не містяться в приміщеннях Дніпропетровського музею, і в зв'язку з цим тепер буде добудовано нового будинку музею, якого рєслючато ще перед війною. («Пр. Пр.» ч. 75).

-- Селянський університет у Києві відкривається з ініціативи Київського Райпаркому, який відпустив на буд-ву 8.000 карб. Університет буде організовано по типу рабфаку з 150 слухачів-селян, при чому на викладачів запрошуеться кращі київських професорів. («Пр. Пр.» ч. 64).

— 10 літ здня народження Ганни Барвінок минає у квітні ч. р. З цієї нагоди Історично-філологічна секція Одеського Наукового т-ва видає книжку П. Сикоринського, присвячену поетичній і громадській діяльності Г. Барвінок. («Пр. Пр.» ч. 74).

— Збірник пам'яті Толстого. Історично-філологічна секція Одеського Наукового Т-ва здала до зруку великий збірник, присвячений Л. Толстому. У збірник увійшли матеріали про Україну у творах Толстого, українські переклади творів Толстого то-що. («Пр. Пр.» ч. 75).

— Російсько-український словник військової термінології видає Державне видавництво України. З огляду на неусталеність укр. військової термінології, авторів словника — О. та С. Якубські — уважають його лише, як проект.

До словника увійшли такі матеріали: статuti, пєсложеья, описи, курси військових наук й инше, використано навіть «Правильник піхотинців» видалий у Львові. Весь цей збірний і оброблений матеріал переглянув Технічний Відділ Інституту наукової мови при УАН й погодив спеціальні терміни з ухваленими в ріжних відділах Інституту. Сторінок словник має 216, ціна 95 коп. («Пр. Пр.» ч. 64).

— Доповідь Олени Пчілки відбулася в Києві 1 квітня на прилюдній літературно-музичній вечірці, на тему про «Перший вінок» (літературний альманах з творів укр. письменниць Наддніпрянщини та Наддїстріянщини). Після доповіді відбувся концерт, присвячений укр. жіночій літературі. («Пр. Пр.» ч. 74).

— Будинок преси в Одесі відкривається незабаром, що обслуговуватиме літературні організації й буде служити місцем організації гуртів та семінарів для підвищення кваліфікації журналістів. («Пр. Пр.» ч. 76).

— Вечір Т. Шевченка у Києві на жид. мові відбувся 25 березня в Центральному жидівському клубі «Комфон». Доповідь про творчість Шевченка зробив поет Дувід Гєфштейн. Після доповіді демонстрували фільм «Тарас Шевченко» («Пр. Пр.» ч. 73).

— Готель коло могили Т. Шевченка буде добудовано на 70 душ для екскурсантів заходами Київської Філії Шевченківського Комітету. Будинок буде в укр. стилі. («Пр. Пр.» ч. 74).

— Впорядження могили проф. В. Б. Антоновича. Президія Київської міської ради ухвалила вжити заходів, щоб упорядити могилу проф. В. Антоновича. Ухвалено також прибити пам'яті і дошки до будинок

«Вий уких» мешкав покійний відомішовр. історик. Подібні дошки ухвалено також прибити на будинках, де мешкав укр. композитор Лисенко. («Пр. Пр.» ч. 76).

— Молдавська республіка із столицею в Балті має такий бюджет на біжучий рік прибутків — 1.971.000 карб., видатків — 4.414.000 карб. Різницю — 2.443.000 карб., яка являє собою дефіцит, має заплатити сов. Україна. («Пр. Пр.» ч. 70).

— «Антирелігійну» кампанію вирішено рішуче переводити. В зв'язку з Великодніми святами ЦК комсомолу дав наказ як можна активніше виступати проти релігійних «забобів» («Пр. Пр.» ч. 76).

— Циган — на землю. На підставі декрету про перехід циган до трудового посілого життя Наркомзем України виділив для поселення ділянки в Одеській, Першотравневій та Зінов'євській округах. У найближчих днях буде остаточно розв'язано справу про наділення землею циган у Херсонській та Мелітопольській округах. Переселятимуть циган весною. («Пр. Пр.» ч. 69).

— Зміни в земельному кодексі У С С Р. 21 березня відбулося під головуванням Петровського об'єднане засідання президії ВМЦВК і Сов. ад., кому з участю голів Округкомів, щоб обміркувати зміни, які мають зайти в земельному кодексі У С С Р на підставі директив Союзного ЦВК. Засідання затвердило такі основні зміни, які дають нові підлиги й переваги колективним господарствам і обмежують можливість зростання куркульських господарств. До кодексу додано артикул, що заводить примусовий обмін земельними ділянками для об'єднання наділів членів колективів. Заможнім селянам зовсім заборонено віддавати землю в оренду. («Пр. Пр.» ч. 70). — Разом з тим президія ВМЦВК заборонила судовим органам У С С Р приймати до розгляду скарги «куркулів» про

повернення їм майна, відібраного порядком розкуркулювання. («Комуніст». ч. 64).

— Русифікація стінгазет. Обслідування справи українізації стінгазет «Пролетарською Правдою» в 1926 р. виявило, що більшість стінгазет на підприємствах цілком не були українізовані навіть там, де половина або більше робітників були українці.

— Електрифікація села. Ацційне Т-во «Електрика» в Харькові за останні 3 роки збудувало 38 невеликих електростанцій, які дають світло на 120.000 селянських дворів. Розроблено план дальшої електрифікації сел. («Пр. Пр.» ч. 63).

— Безпосереднє залізничне сполучення України з Польщею запроваджується з 25 березня. На ст. Зделбуново переставляються вісі на вагонах, поки що тільки товарових (які відомо польські залізничні вузчі від українських). Переставка ця займає 17 хвилини на кожен вагон. Поки що перепускається в такий спосіб щоденно по 15 вагонів з кожного боку. З оселі припускається перепускати по 75 вагонів з кожного боку щодня. («Пр. Пр.» ч. 74).

— Новий морський рейс Маріуполь-Закавказзя запроваджується цього року, що відкриває великі перспективи торгівлі України з Закавказзям, бо видатки транспорту подешевшають на половину («Пр. Пр.» ч. 76).

На українських землях.

На Волині, Холмщині, Підляшшю та Поліссі.

— Свято Шершень в Курем'яніці відбулося 18 березня в салі державної духовної семінарії, улаштоване гуртком тієї ж семінарії «Промінь». Програма складалася з реферату, декламацій

та співу хору. Перед початком академії присутні на самі учні і українське громадянство проспівали «Заповіт». Сяля гарно була прибрана плахтами рушниками та малюнками з життя Т. Шевченка. Тепле і миле відношення було виявлене учнями до гостей, що завітали на академію. Почувалася сражня «нова сім'я», про котру так мріяв Шевченко. («Укр. Нива» ч. 30).

— В. с. Вербковичах, Грубешівського пов. на Холмщині, Філія т-ва «Просвіта» влаштувала свято Шевченка. («Укр. Нива» ч. 29).

— Так само в с. Гостинному заходами свідомої молоді належно був відсвяткований цей день. Перед святом було відправлено панахиду. Концерт відбувся в їм'яній залі при великій участі селянства. Концерт складався зі співів, декламацій та вистави «Невельника». («Укр. Нива». ч. 29).

— В. с. Стрижові, на Грубешівщині, заходами Філії «Рідної Хати» відбулося свято Шевченка 18 березня. В церкві було відправлено парастася, у вечері відбулося саме свято. Розпочалося воно «Заповітом», далі пішли промови, декламації та співи. («Укр. Нива» ч. 30).

— Кооперативний дім. Укр. кооператив «Тучність» у Турці, Холмського пов., збудував власну хату, де й провадить свої операції. Ініціатором будівлі був п. Лихотон, секретарь кооператива. На чолі надзірної ради цього кооперативу стоїть п. Ящук. («Укр. Нива». ч. 30).

В Галичині.

— Свято Шевченка у Чьвові. 18 березня Львів святкував свято Т. Шевченка. Вступне слово виголосив В. Старосольський. Концертний відділ складався з виступів оркестри музичного т-ва ім. Лисенка та хору. («Укр. Нива». ч. 30).

— Союз укр. хорів. У Львові відбулися збори при чималій участі делегатів з провінції, на яких обговорювалася справа створення Союзу Українських хорів. На цих зборах вибрано було організаційний комітет, якому було доручено перевести негайно остаточно редакцію статуту, на основі предложених проєктів і постаратися про можливо найскорше його затвердження відповідною владою. («Діло». ч. 68).

— Закріплення зв'язків. В другій половині березня сорок волинських кооператорів-селян зробили екскурсію до Львова після закінчення двохмісясного курсу кооперації, що був улаштований в Луцьку заходами Українбанку і інспекторату Ревізійного Союзу. Учасники екскурсії оглядали культурні пам'ятки Львова, знайомилися з життям економічних установ, з шкелами то-що. Вони пробули у Львові три дні. Місцеві організації сердечно вітали екскурсантів («Діло». ч. 69).

— Мирон Тарнавський, бувший командарм галицької армії, будучи обраний в Станіславському пов. до сенату, одмовився від мандату, мотивуючи тим, що йому, як військовому, не можна міняти шабля на фотель. («Діло» ч. 68).

— Міняють засоби. У Львові москвофіли зачали видавати газету «Земля і Воля» на укр. мові. Дивно робиться, коли «Русское Народное Об'єднання» видає укр. газету. Видно, що тільки цим шляхом хочуть вони дістатися до укр. читача, аби провадити свою і так безплідну роботу. («Укр. Голос». ч. 11).

На Закарпатті.

— Протест проти заборони укр. мови ухвалила видати Учительська Рада на своїм недавнім засіданні. Рада посилається на закон 1920

року, що стверджує права укр. мови. Коли не буде скасовано цієї заборони, Учительська Рада закликає своїх членів не приймати ніяких паперів, писаних не по укр., і одесилати їх з поворотом. На закінчення Учительська Рада висловлює свій жаль, що саме в ювілейний рік існування чехословацької республіки вона примушена виступати в оборону прав, які були раніше затверджені. («Русская Земля». ч. 9).

Газетні звістки.

— Змова укр. сепаратистів. Під таким заголовком телеграфне агентство «Експрес» подає з Москви, що в зв'язку з масовими арештами укр. інтелігенції та комуністів-українців, що стоять за відокремлення України від ССРСР, відбулося засідання політбюро, в якому взяв участь голова Харківської партійної конфліктно-контрольної комісії Затовський. Органи ППУ викрили широко поширену змову укр. сепаратистів. В змові брали участь також укр. комуністи в ряді полків розташованих на Україні наслідком чого полки ці перекінуті в гніб Росії, а на їх місце прибуває сибірська дивізія та частини корпусу Буденного, що розташовуються в Харкові та в Києві. В зв'язку з розкриттям змови піде до демісії голова ради народних комісарів Чубарь. На його місце має пройти Ярославський — член московської конфліктно-контрольної комісії («За Свободу» ч. 80 та «Діло» ч. 78).

— Повстанські заго-ни. По багатьох округах України з'явилися селянські відділи, яких названо більшовиками «диверсійними бандами». Вони дуже добре озброєні і з великою кількістю амуніції. Начальник відділу особливого призначення Гарін пояснює їх появу інтригами сусідніх з ССРСР держав, які хочуть ніби використати певне невдоволення укр. селян з останніх економічних заходів совлади. Ці псевтанці заго-

ни провадять постійні заходи й наскоки на совітські органи влади, зипні пункти та на залізничні станції. Вже багато забито комуністів та совітських урядовців. Боротьба з ними тяжка, бо їх підтримує все селянство. Засоби транспорту — підводи. До полону не здаються. Найбільш великі заго-ни помічені в округах: Винницькій, Гайсінській, Корсувській, Черкаській і Мелітопольській. Є небезпека, що звесьяним потепленням повстанчий рух перекинеться й до інших округ України. В зв'язку з цим Гарін просить заздалегідь збільшити відділи особливого призначення — війська ППУ на Україні. («За Свободу» ч. 83).

— Арешти і розстріли. На сов. Україні арештовано до 50 осіб. Між іншими арештовано відомого економіста проф. Шимоловича, Петра Чикаленка, граф. К. Османа, лікаря Пітника, інж. Болосовича та инш.

— В Харкові розстріляно д-ра філософії Суровцову та інж. Петренка, яким ППУ закидало пропаганду укр. самостійницького руху. Розстріляні Суровцова і Петренко належали до соц.-дем. партії і були визначними піонерами протимосковської акції на Україні. Суровцова ще недавно брала живу участь у міжнародньому жіночому русі і лише пару літ, як повернулася з Австрії на Україну. («Новий Час». ч. 61 та «Укр. Нива» ч. 29).

— Харків і Москва. Центральний Виконком України порушив справу повернення з Ермітажу, російського музею та інших книгозбірень Петрограду та Москви не тільки твори укр. авторів, але і инших, напн аних га укр. теми, як напр. «Гайдамаки» — Рєліна, а також Остромірська Євангелія, старо-руські рукописи 13 і 14 століть. Наркомосвіти ССРСР до заходів ЦВиконкому України поставився негативно. («Пос. Новості» ч. 2566).

— Концерти бандуристів. У січні місяці група

кубанських бандуристів (чоловіки і жінки) дала низку концертів в робітничих клубах Ростова. Концерти мали успіх. На Кубані є чимало добрих бандуристів. Перші бандуристи на Кубані появилися в 1913 р., що були в науці у відомого бандуриста Василя Ємця. («Розбудова Нації», ч. 3).

— Укр. безробітних на Сибір. На В. Україні є тепер 5. 300.000 осіб, що не можуть знайти праці. Щоби запобігти небезпеці від такої кількості безробітних, президія ВЦВК рішила звернутися до союзного уряду в Москві з проханням визначити нові колонізаційні області для укр. безробітних на Сибіру та Далєкому Сході («Новий Час», ч. 42).

3 життя

.укр. еміграції

У Франції

— Свято Шевченка. 31 березня в Парижу заходами Укр. Громади у Франції було улаштовано традиційний концерт-свято, присвячене пам'яті Т. Шевченка. Концерт відбувся в салі УМСА на рю де Тревіз 14. Крім українців на святі було декілька чужинців — кавказців та французів. Свято розпочалося промовою п. Стасіва, після чого хор проспівав «Зановіт». Співав хор братів Чехівських, правда не той, що був кслись, що складався з 40 чоловік, а малецький всього 10 чел. Зате проспівало було кілька гових пісень. Голоси в хорі заразмаються добрі, виключаючи теорів, які по якості і по силі слабі. На заггал проспівано пісні було добре. Прекрасно пройшли солові номери концерту, особливо п. Жило та п. Чехівського. Надзвичайно гар-

не вражіння, як і завжди, зробив п. Ємець, грою на бандурі, так що мусів заграти кілька річей звейх програму. Незамітимо при роялю була пані Куткова. Щодо декламацій, то вони вийшли гірше, ніж сподівалися.

Негарне вражіння робили деякі з публіки, що диміли цигарками, сидючи в салі. На це треба було б звернути увагу.

Присутній.

— Крезо. І у нас часами бувають хвилі радості та високого, душевного піднесення. 24 березня Українська Громада тут святкувала урочисто пам'ять Т. Шевченка. На це свято був запрошений із Парижу відомий наш бандурист п. Ємець.

Після гарного реферату п. Романюка та кількох декламацій — заговорила бандура. Промовила вона про колишні дії на Україні та так чуло, та сердешно і так зрозуміло, що годі описати. Скажу коротко: хочеться жити, хочеться роги скрутити за покривджену батьківщину. З великою насолодою слухали бандуру і кацапи та «малороси». По виступі п. Ємця висказано було поему Шевченка «Сотник» та комедію «Настоящі». Дуже гарно провели свої релі пані Глушко та пані Романюкова. З чоловічих релів треба відмітити — п. п. Калюту, Давиденко, Павловського.

— 25 березня було влаштовано концерт п. Ємця. На концерті було багато французів та інших чужинців. Голір бандури глибоко проник такі зачерствілі серця, як «малоросійські», які до того були зворушені, що навіть деякі роззридалися. Концерт справив прекрасне вражіння, а для нас українців залишиться незабутнім.

X-н.

— О д е н л е Т і ш. 29 січня 1928 р. Управою Громади було улаштовано вечірку з приводу 10 роковин Незалежності України. Програма вечірки складався з реферата прочитаного Головою — п. Хожуном, концерта, в якому прийняли участь п. п. Буковинка, Твердовський, Лисенко, бандуриста Заворницький та укр. хор під орудою п. Винницького. По концерті відбулася спільна вечеря, під час якої говорився промови. А потім відбулися танці.

— 26 лютого відбулися загальні збори Громади. Було прийнято в члени Громади кількох громадян, перевибрано на 1928 р. управу, яка складається тепер так: головою — п. Хожун, скарбник він же заступник — п. Зубенко, секретарь — п. Гахович та член управи — п. Сідлер. Ревізійна комісія — п. п. Білобровець, Спановський та Симоненко. По зборах відбулася спільна вечеря та бал.

— 25 березня разом із Громадою в Люксембурзі було влаштовано свято Шевченка, програм якого був такий: реферат п. Рогозного (голови Люксембурзької Громади), концерт (співи п. п. Буковинки, Лисенка, хор під орудою п. Винницького), вистава «Назар Стодоля» з участю п. п. Придубької, Буковинки, Снігура, Гусака, Рогозного та інших. Режисером був п. Гусак. Саля була повна по береги; були українці не тільки місцеві, але і з дальших околиць. Було багато також і чужинців: росіян, поляків, французів то-що. Саля нагородила виконавців гучними оплесками.

— 1 квітня відбулися збори аматорів драматичного гуртка та хору, що існують при Громаді. На зборах було вирішено кілька питань адміністративного порядку. Після зборів Управою громади було влаштовано вечерю для аматорів та хористів в честь тієї праці, яку понесли аматори на улаштування різних свят, а в тому числі і свята Т. Шевченка. Під час вечірї голова Громади

широ дякував всіх хористів та аматорів сценічного мистецтва за їхню працю і бажав їм успіху.

Л е с ь.

В Чехії.

— З життя Т-ва укр. економістів в Ч.С.Р. Товариство Українських Економістів в Ч.С.Р. провадить свою працю в напрямках: лекційному, видавничому та організаційному.

В лекційному — намічена низка щомісячних прилюдних засідань, на яких мають виголосуватися та обговорюватися доклади на економічні теми. Першим з таких був доклад члена Т-ва проф. С. Бородаєвського на тему: Економічна політика, як причина мира та війни, що був виголошений на прилюдному засіданню Т-ва дня 24. III. 1928. в одній з аудиторій Укр. Господарської Академії в Пдєбрадах.

Шановний докладчик в своєму 1½ годинному відчиті виставив слідуючі тези:

1) Економічні мотиви, особливо в останні часи, впливали на вибухання війн між народами. 2) Ліга Націй цілком послідовно мусить звернути увагу на урегулювання економічних питань, на цілєздатне вирішення економічних проблем між народами. 3) Загальні цілі економічної політики кожної країни містяться в тому, щоби вирішити в найліпший спосіб питання про можливість повного задоволення потреб населення і поліпшення взагалі його господарського стану.

4) Головні завдання економічної політики в кожній країні зводяться до 2-х основних питань: а) найбільш цілєздатної організації в країні продукції, в цілях постачання населення потрібними йому предметами і б) найбільш доцільної організації торговельного обміну між країнами. 5) Економічна політика, яка ґрунтується

ся на стремління країни, по можливості, ізолюватися в царині продукції від інших держав з метою розвитку на своїх власних теренах всіх чи більшої частини галузів промисловости, — недоцільна і може негативно впливати на мирне співжиття народів. 6) Економічна політика, яка базується на принципі розділення праці між народами більше відповідає інтереса кожної країни і більше забезпечує мирну співпрацю народів. 7) Засвоєння принципу розділення праці між народами тісно звязано з необхідністю стреміти до можливо вільного обміну між народами. 8) Організація міжнародного обміну на принципі складання міжнародних трактатів, що мають в своїй основі спеціальні договори на підставі автономних тарифів в кожній державі, не гарантує мирного розвитку взаємовідносин між народами. 9) Організація міжнародного обміну на принципі складання торговельних трактатів, в основу яких положені можливо сприятливі конвенційні тарифи, залишення контрагентам автоматично безуловно прав та привилей найбільш фаворизованої країни, в найбільшій мірі гарантує мирну співпрацю народів.

В живій дискусії, що розпочалися після зачитання реферату, взяли участь: доц. М. Добриловський, Інж. др. С. Володимирів, генерал Петрів, проф. Л. Бич, та проф. В. Тимошенко — після чого проф. С. Бородавський відповів своїм опонентам.

Голова Т-ва проф. В. Тимошенко, відкриваючи засідання, коротко поінформував аудиторію, що складалася з поверх 60 осіб членів Т-ва та гостей, про життя Т-ва Укр. Економістів та його ближчі завдання.

У видавничому напрямку Т-во успішно підготовляє матеріал до видання першого числа Українського Економіста, економічного збірника, що вийде книжкою 128 сторінок, малої вісімки літографовано до 1-го травня 1928.

В організаціїному — навязано зносин з багатьома

укр. економістами в Ч.С.Р. і по-за її межами. Кількість членів Т-ва на 1. IV. 1928. зросла до 40 осіб.

Л. Биковський.

— Виклади з українознавства. Укр. Респ. Дем. Клуб улаштує в місяцях квітні-травні в Подєбрадах другу серію викладів з поля українознавства. Як і раніше, виклади відбуватимуться по неділях від 2 до 4 год. по обіді в помешканні Sedacni Sin. Викладають: 1. IV. проф. С. Тимошенко — «Українське мистецтво»: Будівництво — 22. IV. проф. М. Славінський — «Україна та держава в історії України.» 29. IV. проф. Д. Чижевський. — «Головні моменти укр. філософського думки». 6. V. проф. В. Сімович — «Властивості укр. мови». 13. V. проф. Д. Антонович — «Українське мистецтво»: «Головні періоди укр. театру».

В Америці

— Свчто Нобіляніської. Саксатунська жіноча громада при місцевім Народнім домі віддала поклін письменниці Кобілянській з нагоди її 40-літнього ювілею літературної праці, уладженням святочного концерту. Програма свята складалася з 15 точок і був виконаний виключно жіночими силами. Особливо заслуговує на похвалу дівоча оркестра студенток інституту ім. П. Могили, приготована п. Кройтер. Свято закінчено відспіванням національного гімну. («Укр. Голос». ч. 11).

БІБЛІОГРАФІЯ.

— «Affaire Petliura — Schawrzbard» par Elie Dobkovski (Michel) ancien juge d'instruction general des Affaires de l'Okhrana sous Kerensky et les Soviets, ancien vice-commissaire general du Commissariat Central Juif sous les bolcheviks avec preface de Joe Newmann. Prix 5 frs.

Процес Шварцбарда у всіх ще в пам'яті. Як він готувався, як він провадився і чим скінчився, — їхто ще певно не забув. Гельсві свідки цивільної сторони не були вислухані, посвідчення тих, яких вислухали, забувалися. На самому суді заява п. Добковського, який написав повищезгадану брошюру, була лише зачитана і не допущена, як формальне посвідчення. Отже не було після суду ні одного українця, який би уважав, що вирок процесу є формально і по суті справедливим і остаточним. Не всі, очевидно, і жидівські політичні діячі були певні в справедливості і корисності вироку для жидівства. Цим очевидно треба пояснити появлення брошюри п. Добковського, зміст якої складається з одного боку з детального обвинувачення Шварцбарда по суті, як агента большевиків, що доконав вбивство за допомогою двох других большевицьких же агентів, а з другого боку гостра критика расової загальної поведінки більшости закордонних проводирів жидівства, що проти всякого здорового розуму і справедливості рішуче і безоглядко стали на захист вульгарного вбивці, який наніс своїм мерзевим вчинком колосальний удар українсько-жидівським взаємовідносинам, і так вже захитаним жидівськими політиками, такими як Рафес чи Пінхас Красний.

Мусимо віддати разом з п. Joe Newmann'ом належне п. Добковському, що, не дивлячися ні нащо, він не заховав правди, не побоявся виступити в оборону розумних взаємовідносин між українцями і жидівством на Україні. Для цього дійсно треба було мати велику громадську і персональну мужність, запал старого революціонера минулих часів, бо не встиг ще п. Добковський відкрити рота, написати свою заяву до суду, як Тореси, Сльозбергі, Тьомкіли і їм же ність числа разом з уславленим Бурцевим опо-

вістили його агентом-провокатором царської охранки. Звичайно, ті хто прочитають брошюру, побачуть по документах, наскільки ганебних методів допускалися шварцбардисти, що за всяку ціну хотіли «зробити» процес, зачернити свідків і українську справу.

Що торкається змісту самої брошюри, то наскільки фактичний бік обвинувачення Шварцбарда і його спільників являється рішуче захитуючим вирок паризького суду присяглих, настільки частина, так би мовити, філософічно-політична, являється для нас українців банальністю і трафаретністю. Правда, вона звернута до Сльозбергів, Рафесів, Красних, але ми українці говоримо про це не перед революцією. Під час революції і відбудови України ми те, що говорили, по мірі наших сил переводили в життя. Чи ж пішли з нами Сльозбергі і Рафеси? Ні, і не підуть. Бовони є політично заваяті глибокі росіяне і істинно-руські імперіялісти. Не про долю жидівської меншости на Україні їм ходить, а про «величіє» чорного, зеленого чи червоного московського імперіялізму, завсесної ними культурної московської зверхности над Україною.

Уговорювання, переконування, як показав досвід, ні до чого не призведуть. Псевдо-жидівські політики істинно-руського запалу здадуться лише перед сильною українською, національною владою, яка безумовно примусить їх бути лояльними громадянами України, як то зробили Франція, Німеччина і майже всі західневропейські сильні, однокіонаціональні держави.

Отже симпатичні і справедливі ідеї — річ хороша, але шлях до їх здійснення важкий і тернистий; на ньому стикаються навіть такі сильні і тверезі голови, як Жаботинський. Що ж говорити про загал? Чим далі від взаємовідносин одиниць, тим процес цих взаємовідносин стає стихійнішим і тим більше визначається він не волею, а об'єктивними обставинами. Треба не лише доброї волі, а й збігу добрих обставин. Такий добрий

збіг обставин для примирення жидівської меншости з українцями, ми надати вбачаємо тільки в організації сильної демократичної національної Української Держави, яку український народ безумовно створить, не дивлячися ні на які симпатії, ні на які антипатії, вбивства, вироки і процеси.

О. Добрий-Добренко.

— «З а н и с к и Н а у к о в о г о Т о в а р и с т в а і м е н и Т. Ш е в ч е н к а у Л ь в о в і» Том СXLVI. Під ред. Кир. Студийського. Зміст:

1. «Милость Божа» укр. драма з 1728 р. Л. Гордицького.

2. Львівське «Studium Ruthenum». А. Андрохевича.

3. Знахідки до укр. великодньої драми. М. Возняка.

4. Із збірника Кондрацького кінця XVII віку — М. Возняка.

5. «Мар'яна Черниця» Т. Шевченка (історія тексту) — Л. Біленького.

6. Ucrainika з журналу «Casopis ceskeho Museum» (1827-1925) П. Богцького.

7. Miscellanea (Староводолазька Олександрія з 1753 р.) — М. Возняка.

Всього тексту — 218 стор. Особливу вагу на себе звертає в цьому збірникові праця про «Милость Божу» з 1728 р.

— «Вісти спілки інженерів техніків українців-емігрантів у Польщі». ч. 2. березень-квітень 1928 р. Варшава. Ціна 1 зл. Друковано на ротаторі в кількості 100 прим.

Недавно розпочате скромне, але так потрібне назване вище видання спілки інженерів техніків у Польщі містить в собі кілька коротких, але цікавих статей з поля технічних наук, деякий статистичний матеріал, бібліографічні новини і т. и.

Нашим читачам технікам, що розсіяні в різних країнах, безумовно можуть бути цікавими ці спроби притягнення укр. фахової еміграції до позитивної роботи, обміну діловими думками з приводу тих наук і практики, які у нас безумовно є бідними і в сфері яких в майбутньому Україна, щоб стати в рівень з західною Європою, мусить зробити титаничне зусилля.

X.

— Новий укр. молитовник. Недавно вийшов у Варшаві новий молитовник укр. мовою. Чепурна і гарно видана книжечка, така потрібна, — переклад невтомного працівника на укр. церковній ниві проф. І. Огієвка

З м і с т.

— Парик, неділя, 22 квітня 1928 року — ст. 1. Є. Г л о в і н с ь к и й. Фінанси України. П. Фінансова експлоатація УССР — ст. 2. — К. Нічого не забули — нічого не навчилися. — ст. 6. І. М. Політичні шахрайства та брехні — ст. 7. Гр. Д у б р о в а. Революційна законність (маленький фельстон) — ст. 11. О. Т е н і с о н. Звіди (від нашого кореспондента з Ревеля) — ст. 13. З п р е с и — ст. 15. O b s e r v a t o r З міжнародного життя — ст. 16. — Х р о н і к а. — З Великої України — ст. 20. — На україн. землях — ст. 22. — Газетні звістки — ст. 24. З життя укр. еміграції — У Франції — ст. 25. — У Чехії — ст. 26. — В Америці — ст. 27. — Бібліографія — ст. 27.

— Хто знає, чи живі і де перебувають **КРАВЧЕНКО**, Кость Васильович (нар. 1897 р. на Київщині, пропав у 1919 р.) та **КРАВЧЕНКО**, Іван Васильович (нар. 1899 р. на Уманщині, пропав у 1918 р.). Шукають їх мати та сестра. Адреси їх проситься подати до редакції «Тризубу».

Сергій Мусієнко, що мешкає в Ботекурі (chez Mr Piat à Boutte-court par Egreville — Seine et Marne) розшукує Ст. Мак. Марусіка, і просить подати про нього відомості.

КНИГАРНЯ «ТРИЗУБ».

Каталог на 15 квітня 1928 року.

Дешеві книжки, видання «Укр. Слова»:

			фр.
Уманець і Спілка.	Русько-український словарь		(23.40)
Архипенко.	Монографія (франц. мовою) з 66-ма ілюстр.		(30.00)
Шевченко.	Кобзар — з ілюстраціями		12.60
	Гайдамаки		7.20
	Повісти, у 2-х томах		7.20
	Думки		0.90
	Святочна збірка		0.50
Клин	Національне виховання		1.20
Котляревський	Енеїда	3.50	(5.40)
	Наталка Полтавка та ин.	3.50	(5.40)
Щоголів	Вибір творів	1.80	(2.80)
Куліш.	Чорна Рада		6.30
	Поезії		3.60
	Україна		1.80
	Псалтир		3.60
Федькович.	Поезії		0.90
Бирчак.	Василько Ростиславович, у 2-х томах	12.60	(14.40)
Ваврисевич.	Порадничок учителя		6.30
Яремченко.	Основи пластуства		1.80
Рудницький	Українська справа зі становища політичної географії.	3.60	(5.40)
	Огляд укр. національної території	3.60	(5.40)
Орлов.	Кайн і Авель (драма)		1.80
Лепкий.	Струни вибрані поезії більш як 90 Україн. письмен., у 2-х томах		(18.00)
	Золоталипа (ювілейний збірник)	12.60	(18.00)
	Незабутні		1.20
Леонтович.	Спомини втікача		1.20
Андрієвський.	З минулого, у 3-х томах	17.40	(22.50)
Герасимович.	З життя і відносин на Україні		0.90
	Голод на Україні		1.20
Кузеля.	Пам'яті Франка		0-50

Дорошенко.	Слав'янський світ, у 3-х томах	13.50 (18.00)
Українська літературна мова та правопис		0.90
Стороженко.	Твори, в двох томах	10.80
Томашівський.	Під колесами історії	1.20
Барвінський.	Оповідання з весвітньої історії у 2-х томах	10.80
Ємець.	Кобза і кобзарі	1.80
Рідне Слово	Збірка творів різни? УКР. письменпків	5.40

К Н И Ж К И Р І Ж Н И Х В І Д А В Н И Ц Т В.

Б. Лепкий	«Батурин»	30.-
	«Полтава»	30.-
Ф. Містраль.	Спогади і оповідання	8.-
A. Chouguine	«L'Ukraine et le cauchemare rouge»	9.-
Кордуба.	Географічний атлас	20.-
Златополець	Син України.	20.-
М. Левицький.	Граматика укр. мови	20.-
Воронець.	Букварь	6.-
Білоусенко.	«Вінок» Читанка	12.-
Д. Дорошенко.	Мої спогади. В 4-х томах...	30.-
Календарь «Дніпро» на 1928 рік		12.-
Л. Білецький.	Історія укр. літератури т. I. вип. 1.	5.-
Т. Шевченко.	Назар Стодоля	4.50.-
Черкасенко.	«Рідна Школа». Читанка.	6.-
В. Королів.	»	6.-
М. Літвицький.	Сучасне становище с.-госп. кооперації насов. Україні...	10.-
Д. Донцов.	Підстави нашої політики	12.-
«Documents sur les pogromes».		20.-

Н О Т И.

Єв. Турула.	«Укр. танці» ч. I на піаніно...	25.-
-------------	---------------------------------	------

П О Р Т Р Е Т И.

Т. Шевченко	кабінетний розмір	1.-
С. Петлюра.	» » .	1.-
С. Петлюра	більший	2.-

Л И С Т І В К И.

«Дійв» кольорові
малюнки Ждахи

0.75 сант. штука

Вишиванки

Великодні

Листівки не-кольорові різні по 0.50 сант. штука.

Ж У Р Н А Л И.

«Табор» Військовий журнал ч. 6.	5.-
«Літ.-Наук. Вістник» місяшник. Кожне книжка	8.-

Приймаються замовлення на всі книжки, газети і журнали укр. мовою.

На користь інвалідів

Управа Т-ва б. воєнків армії УНР улаштує 12 травня с. р. о 8,30
веч. в Salons Jean Goujon, 8, rue Jean Goujon, Paris (VIII)

КОНЦЕРТ-БАЛЬ

Білети можна набувати: 1. у старбышка Т-ва п. Рудичева, 42, Rue Denfert-Rochereau, Paris (V), 2. у адміністратора Українсько-Кавказького Клубу «Незалежність» п. Чорного-Луцко, 21, Rue de l'Odéon-Paris (VI) і в день концерта при вступі.

Білети по 25 і по 10 фр.

УПРАВА Т-ВА.

КОЖДОМУ ДАРОМ

хто закупить у нашій книгарні хоч за найменшу суму книжок
даємо

ПРЕМІЮ

У нас на складі великий вибір укр. книжок, ман., картин, портретів: Шевченка, Франка, С. Петлюри і Богуна, листівки і українські товариські відзнаки.

Жадайте безплатно каталог по адресі: **Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula, Wien I, Riemergasse, 2. AUTRICHE.**

ВИЙШОВ З ДРУКУ ПОКАЖЧИК „ТРИЗУБА“

за роки 1925, 1926 і 1927.

Ціна 3 фр.

Набувати на складі «Тризуб».

Редакція і Адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V.
Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzub). Boîte post. № 15. Paris XIII.
Редагує—Комітет.

Адміністратор: **Іл. Коєнко**
Le Gérant: M-me A. Perdrizet.